

Ivan Lysiuk

Archetypiczni kapłan i wojownik oraz wizerunki zwierząt w twórczości wschodniosłowiańskich muzyków neopogańskich

Miscellanea Anthropologica et Sociologica 15/1, 97-120

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ivan Lysiuk¹

Archetypiczni kapłan i wojownik oraz wizerunki zwierząt w twórczości wschodniosłowiańskich muzyków neopogańskich

Współczesna muzyka pogańska klarownie i jednoznacznie odzwierciedla proponowany przez Georgesa Dumézila pierwotny podział społeczeństwa indoeuropejskiego na trzy podstawowe grupy, a mianowicie kapłanów, wojowników i wytworców/rolników. Tym bardziej że – by powołać się na szanowanego wśród radykalnych neopogan mistyka Miguela Serrano (1917–2009) – w czasach współczesnych, krytycznych z punktu widzenia historii ziemskiej, „sterujące nami mity, bogowie i demony, archetypy coraz bardziej wdzierają się do tego, co się dzieje, i stają się dla wielu prawie odczuwalne” (Серрано 2007: 200). Owe archetypy – zwłaszcza wojowniczy i kapłański – są szeroko reprezentowane na otwarcie oraz agresywnie antymodernistycznej wschodniosłowiańskiej scenie pogańskiego metalu i idealnie pasują do szerzonej na niej duchowości ewolianańskiej, w której centrum znajdują się odpowiadające tym archetypom postaci bohatera i króla sakralnego (Эвола 1990) (kapłana-wojownika). Można także powołać się na jednego z głównych entuzjastów współczesnej idei krywickiej (bałtycko-białoruskiej), Alaksieja Dziermanta, który między innymi pisał (i to możemy całkiem słusznie rzutować na rozpatrywaną scenę muzyczną, w zasadzie nie tylko białoruską): „Białoruś wywodzi się z tego, o czym mówimy: z Kryuji² – epoki kapłańskiej (Kryuja jest naszymi Atenami), z Litwy – epoki wojowniczej, epoki męskości i bohaterów (jest naszą Spartą). I dlatego w swojej twórczości zwracamy się do owych archetypów, żeby nie istniały tylko i wyłącznie w historii” (Дзержмант 2010). W podobny sposób, po pewnym uproszczeniu owego schematu i dopasowaniu go do konstruktów historycznych, charakterystycznych dla kontekstu ukraińskiego i rosyjskiego, ale również dla słowiańskiego skrzydła białoruskiego ruchu neo-

¹ ivan_lysiuk@poczta.onet.pl, Szkoła Nauk Społecznych Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk.

² Półmityczna praoczyzna współczesnych Białorusinów, do której się odwołują entuzjaści ich bałtycko-słowiańskiej tożsamości.

pogańskiego, możemy zastąpić Kryuję mityczną północną Praojczyzną (Thule, Hyperboreę, Belowodjem, Arktidą, Arctogaią, Sewerią, Biarmią albo Orianą); Litwę zaś – Rusią. W szeregu wypadków mamy do czynienia z jeszcze większym uproszczeniem, według którego epoki kapłańska i wojownicza sprowadzone są do okresu Rusi przedchrześcijańskiej.

Żeby nie pograżać się w obszernej analizie sceny muzyki neopogańskiej obszaru krajów wschodniosłowiańskich, a zarazem wybrać jej część najbardziej aktywną i posiadającą potencjał wpływu na sytuację społeczno-polityczną w Rosji, Ukrainie oraz Białorusi, uwagę skupiono na radykalnym odłamie metalu pogańskiego. Zresztą, w przeciwieństwie do krajów zachodnich, światopoglądowo zdecydowana większość neopogańskich wykonawców z samego wschodu Europy może być określona mianem „radykałów”, biorąc pod uwagę ich zainspirowanie skrajnie nacjonalistyczną (często nawet otwarcie neonazistowską) ideologią i dążeniem do bezkompromisowej walki przeciwko zdegradowanemu – ich zdaniem – światu. Przy tym, oprócz deklaracji werbalnych, muzycy nierzadko angażują się w walkę „gorącą”, sięgając po prawdziwą – nieograniczającą do instrumentów muzycznych – broń. Warto podkreślić znaczną liczbę aktywnych wcześniej i obecnie zespołów muzycznych, odnoszących się do wschodniosłowiańskiej sceny neopogańskiej (ich liczbę można spokojnie oszacować na paręset wykonawców), których działalność i wpływy sięgają daleko poza obszar kulturowy. Na przykład strona rosyjskiego stowarzyszenia muzyczno-ideologicznego Wotanjugend (którą prowadzą, między innymi, członkowie zespołu M8l8th) w popularnej w rosyjskojęzycznym segmencie internetu sieci społecznej Vkontakte ma już prawie 30 000 subskrybentów. Zawiera ona, oprócz informacji dotyczących bezpośrednio muzyki, obszerne treści historyczne, polityczne i ideologiczne. Znacznie więcej jest prowadzonych przez radykalnych neopagan zamkniętych społeczności, w których również tematy wiodące w wielu wypadkach są dalekie od *stricte* muzycznych, skupiając się na walce z tym, co muzycy i ich słuchacze postrzegają jako przyczynę upadku miłego ich sercom świata pierwotnej Tradycji. Dlatego tematyka wojny i powszechne odwoływanie się do symbolizujących ją dwóch podstawowych obszarów – fizycznego i duchowego – archetypów są cechą charakterystyczną twórczości owych wykonawców. Biorąc pod uwagę jej naturocentryczny charakter, mamy do czynienia z różnorodnością wizerunków, pochodzących ze świata natury, których mnóstwo odnajdziemy w tekstach utworów, a także w towarzyszącej im oprawie wizualnej. Owe obrazy w bezpośredni sposób współdziałają z określonymi archetypami, wzbogacając, a nawet w pewnym stopniu redefiniując ich pierwotne znaczenia.

W czasach ostatecznych, czasach toczonyj duchowej i nadchodzącej fizycznej wojny – które to przekonanie tworzy jeden z głównych filarów światopoglądowych radykalnych neopagan – ważna jest nie tylko gotowość do walki i klarowna identyfikacja jej obszaru, ale również zrozumienie metafizycznego podłoża zachodzących w świecie procesów. W owym kontekście należałoby odwołać się do postulowanej przez Juliusa Ewolę koncepcji „wojny okultystycznej”, zgodnie z którą „najbardziej istotne wydarzenia rozgrywają się nie w dwuwymiarowej płasz-

czyźnie z jej widocznymi przyczynami, faktami i postaciami, ale w trzecim, »podziemnym« wymiarze, w głębinie, gdzie działają siły i zjawiska, które często mają inną niż po prostu człowieczą – indywidualną lub kolektywną – naturę, a oddziaływanie owych sił nierzadko ma decydujący charakter» (Эвола 2007: 174).

Wojownik zatem musi jednocześnie być kapłanem, wtajemniczonym w dzieła duchowe, lub co najmniej mieć ścisły związek z kapłaństwem („Archetyp Pragnavit – elitarna kasta wojownik-kapłan, półmityczny Krywa-Krywiejta, wojowniczy awatar paradygmatu końca” (Pragnavit 2008), czyli – zgodnie z proponowaną przez popularnego w radykalnych kołach neopogańskich autora, publicysty i poety-mistyka I. Masłowa, wizją wojownika dnia dzisiejszego – „na podobieństwo Wotana, musi zostać jednocześnie wojownikiem, szamanem i wodzem, to znaczy być gotowym walczyć za swoje ideały z bronią w ręku, władać praktykami magicznymi i umieć sterować tłumami – świadomymi i nieświadomymi” (Маслов 2005: 36).

W związku z tym twórczość rozpatrywanych zespołów neopogańskich jest bardzo rytualizowana; można zatem – a nawet w pewnych wypadkach należy – rozpatrywać ją w kategoriach religijnych: jako działanie rytualne, w którym sami muzycy odgrywają rolę kapłanów, wzywających starych bogów. Można tutaj zacytować członków ukraińskiego zespołu Tini Zabutih Predkiv, którzy w jednym z wywiadów mówią: „Teksty i muzyka wpływają na podświadomość słuchacza, pobudzając archetypy bohatera-wojownika, światowego drzewa, drogi, miedzy, zwierza, węża i inne. W podobny sposób nasz zespół przypomina słowiańskim słuchaczom o ich głębokich korzeniach, kulturze, mitach” (Тіні забутих предків). Ta strona działalności muzyków jest szczególnie widoczna podczas koncertów, kiedy scena nierzadko przemienia się w miejsce kultu religijnego, a widzowie pod sceną – w jego bezpośrednich uczestników.

Zwrotami do bogów i do innych istot duchowych przepelniona jest twórczość prawie wszystkich zespołów w badanym segmencie sceny muzycznej. Oddawanie czci przeplata się z zaklęciami i modlitwami o zwycięstwo, o rzucenie kłątwy na wrogów czy obietnicami „zabrania tego, co przysługuje nam [i bogom] z mocy prawa”. Zresztą sama maniera śpiewania, rozpowszechniona na scenie blackmetalowej, tzw. *screaming*, zdaniem prowadzącego blog w LiveJournal użytkownika Cinocefal, który pisze między innymi o ideologii i filozofii black metalu, jest niczym innym, jak jednym z przejawów owych obudzonych archetypów (Cinocefal 2011). Dla wzmocnienia propagowanych treści, zwiększenia ich wyrazistości, szczególnej wagę nadano zewnętrznemu wizerunkowi, który ma na celu odzwierciedlanie kapłańskiej i wojowniczej strony twórczości zespołów, ich utożsamiania się z owymi warstwami społeczeństwa indoeuropejskiego, aryjskiego. Rozpowszechnione są więc zdjęcia, całe fotosesje w zrekonstruowanych strojach pradawnych wojowników wraz z bronią – mieczami, toporami, włóczniami – lub w szatach kapłańskich, ozdobionych rozmaitymi atrybutami kultów pogańskich. Nierzadko taki wizerunek przenosi się bezpośrednio na scenę, czyniąc przesłanie adresowane do zgromadzonych słuchaczy bardziej dostępnym i wyrazistym. Zarazem trzeba

podkreślić pewną tendencję, wyrastającą ze sceny NSBM (narodowo-socjalistycznego black metalu) – zgodnie z nią owym archetypicznym wojownikiem staje się żołnierz Trzeciej Rzeszy, którego duchowymi potomkami czują się neopogańscy muzycy i ich wielbiciele.

Ogólnie mówiąc, przynależące do radykalnej sceny neopogańskiej zespoły poprzez swoją twórczość wskrzeszają dawne wojownicze archetypy, adaptują je do współczesności, nadają im atrakcyjny dla młodzieży – przecież to do niej należy przyszłość – kształt. Robią to za pomocą odpowiedniej symboliki, wizualizacji (tematyka wojenna jest szeroko reprezentowana w oprawie artystycznej okładek i folderów albumów muzycznych), tytułów i tekstów piosenek (muzycy białoruskiego zespołu Interior Wrath wprost nazywają swoje teksty „liryką wojny i zwycięstwa, pożarem krwi aryjskiej, niszczącym osławione zgniłe filary społeczeństwa, zbudowanego na heterogenicznych fałszywych »wartościach«” (Interior Wrath), a nawet samych nazw zespołów tj. Molot, Sokyra Peruna, Pragnavit – tłumaczony przez swoich twórców jako „Pragny Wojny” (Lesnoi_Slon 2009) – Bastion, Varyag, Sieg, Nasha Vaina, Sturm i inne.

Z kolei archetyp kapłana, wołchwa, zajmuje na neopogańskiej scenie muzycznej krajów wschodniosłowiańskich miejsce nie mniej ważne niż archetyp wojownika, ponieważ walka, którą toczą muzycy przeciw współczesnemu światu i jego różnym manifestacjom, ma przede wszystkim charakter duchowy. Jak więc mówił w jednym z wywiadów lider ukraińskiego zespołu Nokturnal Mortum, Knjaz Varggoth: „Ścisłejsze byłoby określenie, że Nokturnal Mortum jest zespołem bardziej religijnym niż politycznym. Jeżeli podejmujemy jakieś działania, robimy to przede wszystkim nie dla ludzi, ale dla naszych bogów!” (Nokturnal Mortum 2006). Zbrojna walka bez wcześniejszego odnowienia duchowego traci wszelki sens, od początku jest skazana na klęskę. Dlatego też jednym z głównych celów muzyków neopogańskich jest prozelityzm, zwrócenie młodzieży w stronę zapomnianych tradycji i wartości przodków, pogańskiej religijności, wykorzenienia chrześcijaństwa, które jest postrzegane jako źródło licznych współczesnych nieszczęść.

Muzycy omawianych zespołów podczas swoich koncertów nierzadko utożsamiają się z kapłanami, wznosząc modlitwy do starych bogów (są to przeważnie bogowie tak czy inaczej powiązani z wojną, rodem/pamięcią rodową, magią i zaświatami, czyli niezbędnymi elementami epickiej rekonkwisty duchowej, którą poganie dnia dzisiejszego toczą przeciwko upadłemu światu współczesnemu w jego najrozmaitszych manifestacjach, oraz bóstwa chtoniczne). Ich występy sceniczne są rytuałem – na przykład członkowie rosyjskiego zespołu Woods Of Fallen o swojej muzyce wypowiadają się w następujący sposób: „Przesłanie Woods of Fallen jest bardziej złożone, głębokie, mistyczne i ezoteryczne, napełnione archetypami i symbolami, dlatego nasze dźwięki – bardziej atmosferyczne, rytualistyczne, (...) monotonne, medytatywne, zaświatowe i czarujące – są współczesną formą naturalnie i instynktownie odtworzonej aryjskiej muzyki rytualnej” (Stellar Winter 2001: 10); „Lasy poległych to potajemne gęstwiny, w których dym wyty-

cza obecność istot pierwotnych, ciemnych archetypów zabójcy i niosącego hełm Ygga, ojca bitew” (Темнозорь 2004: 23) – starannie przygotowanym i sprawdzonym, opartym na zachowanej, ale najczęściej tylko rekonstruowanej informacji o religijnej stronie życia przodków, „działaniem sakralnym, czarodziejstwem” (Хвангур 2003). Ich celem jest przygotowanie gleby i otwarcie bramy barbarzyńcom, którzy, jak pisał Emil Cioran, „będą zdolni znieść owo ubóstwo [świat współczesny] wybuchem energii i siły” (Бестужев).

Więź owych przyszłych barbarzyńców oraz wojowników dnia dzisiejszego z przodkami poprzez krew i ducha jest ciągle akcentowana. Między innymi muzycy zespołu Hvangur mówią: „Staramy się nie tylko zaczerpnąć mądrość z pradawnych podań ludowych, ale również dać się ovladnąć duchowi starożytnoruskiemu, przejść po tej nici, po tej drodze, która łączy we wspólnotę naszych bogów, naszych przodków, rodzimą przyrodę i nas dzisiejszych. Dążymy do tego, aby w sposób organiczny spleść ducha melodii i podań starożytnoruskich z naszą muzyką i tekstami” (Хвангур 2003). Jednocześnie muzyka postrzegana jest, jak mówią członkowie zespołu M818th, jako „naprawdę poważna sztuka, powstająca z najbardziej potajemnych głębin naszych dusz. Nie dla rozrywki, lecz dla zwrócenia się do istoty nordyckiej. Jako mroczny rytuał kultu martwych” (M818th 2008).

W wielu przypadkach twórczości towarzyszą badania o charakterze historycznym, etnograficznym i ezoterycznym, a także bezpośredni udział w życiu wspólnot neopogańskich, który czyni muzyków kimś znaczniejszym od prostych wykonawców, a mianowicie kapłanami, badaczami, strażnikami odrodzonej tradycji, przy czym kapłani owi występują nie tylko w roli odprawiających kult „funkcjonariuszy”, ale także w roli mądrych bazarzy, zaznajamiających słuchaczy z podstawami duchowego ustroju otaczającego świata. Sztuka więc – i muzyka jako jej nieodłączna część – staje się „zjawiskiem pojemnym, magicznym, w którym nie ma nic zbytecznego, ale wszystko służy osiągnięciu jednego celu” (Стрелы Перуна 2007).

Teksty utworów często są zapełnione, jak mówią muzycy ukraińskiego zespołu Tini Zabutih Predkiv, „mało znanymi postaciami mitologicznymi, zaklęciami, lokalnymi [w tym konkretnym wypadku: huculskimi – I.L.] obrzędami magicznymi” (Тіні забутих предків). W porównaniu z innymi nurtami muzyki neopogańskiej, zwłaszcza sceny folklorystycznej, w twórczości zespołów metalowych archetyp kapłański znajduje wyraz w ewidentnie bardziej radykalnej, agresywnej formie, sięgającej nawet przywołanej postaci kapłana-wojownika, charakteryzującego się ostrą postawą antychrześcijańską lub szerzej, antymonoteistyczną. Zarazem, w odróżnieniu od postawy rozpowszechnionej na ortodoksyjnej scenie blackmetalowej, muzycy neopogańscy, mimo powszechnie używanych w twórczości zwrotów do „śmierci” i „ciemności”, nie utożsamiają siebie ze złem (którym bezdyskusyjnie są religie Abrahamowe). W następujący sposób mówią o tym muzycy rosyjskiego zespołu Jarovit: „Ciemnymi możemy nazwać wojowniczy kult Peruna i potajemną mądrość wołchwów Welesa, ale owa ciemność nie oznacza, że są to kultury »zła«, jak chcą to przedstawić popi chrześcijańscy lub zaintereso-

wani pogaństwem sataniści. Noc jest czasem Welesa-Węża, nocą tworzę muzykę” (Яровит 2008). Z kolei muzycy białoruskiego zespołu Interior Wrath odwołują się w swojej twórczości do owych wizerunków, ponieważ symbolizują „twardy, zuchwały radykalizm, bezpośrednio połączony z opozycją do ogólnoludzkiego systemu wartości” (Interior Wrath).

Wracając do postaci wojownika, warto zwrócić uwagę na to, że towarzyszą mu nieodłącznie figury – mitologicznie bliskie – wilka i kruka („Опускались вороны стаи Грабить грёз людских вертоград, Волкогriвые духи слетались Крови отведать власть”³), a także niektórych innych zwierząt symbolicznych (na przykład orła albo niedźwiedzia, który, jak mówi jeden z autorów radykalnego czasopisma „Brangolf”, jest „totemem wielu plemion słowiańskich, ucieleśnieniem silnego ducha narodu, rasy” (Njard). W pewnych wypadkach, kiedy owe zwierzęta uosabiają jednocześnie walory wojownicze i duchowe, zbliżają się do kapłana, tworząc charakterystyczny dla neopogańskiej sceny wotanistyczny archetyp kapłana-wojownika, który nie tylko „wyswabada wojowniczą pasję”, ale również jest „najwyższym magiem i czarownikiem, bliskim każdej tajemnicy okultystycznej” (Юнг). Wilk i kruk są zwierzętami Wotana, symbolizującymi jego wojowniczość i związek z zaświatami. Nic więc dziwnego, że owe zwierzęta zajmują istotne miejsce w twórczości większości radykalnych neopogańskich zespołów muzycznych, podlegając ewolucji od charakterystycznych dla klasycznego black metalu – owej „kultury werwolfów, romantyzmu wilka” (Мойнихан 1998) – postaci o *stricte* demonicznym, heretyckim charakterze, do nadania im szerszego rozumienia w obrębie sceny pogańskiego metalu. Wspomniana demoniczność wilka jest nadal rozpoznawalna w tekstach wielu neopogańskich zespołów, gdzie reprezentuje on zaciekły sprzeciw wobec chrześcijaństwa i jest często utożsamiany z ciemnością, nocą, w tym nocą, która, zgodnie z *Eddą starszą*, nastąpi podczas Ragnaröku, kiedy to wilk Fenrir połknie słońce („Були ми вовками, що по небосхилу Гналися за колесницею сонця... Вервольфами гнали його, несли горе...”⁴).

Na rozumienie, percepcję postaci wilka na obszarze krajów Europy Wschodniej istotny wpływ wywarło chrześcijaństwo, pod którego naciskiem w słowiańskiej tradycji ludowej wilk w coraz większym stopniu zaczął uosabiać moce nieczyste, przekształcił się w swoistego „niechrysta”, polującego na „owce Bożego stada”, lub szerzej, na człowieka (Мадлевская 2007: 258). Ten zaś w twórczości neopogańskich zespołów muzycznych nierzadko staje się konformistycznym obywatelem zglobalizowanego, multikulturowego, antytradycyjnego świata, nosicielem, jak śpiewają muzycy zespołu Forest, *ничтожной овцenateуры*⁵ („Че-

³ Opuszczały się krucze stada /Porywać marzeń ludzkich korowód, / Z wilczą grzywą duchy przyleciały / Krwi pokosztować do woli (Бусовы Враны – Busowe Kruki, Temnozor).

⁴ Byliśmy wilkami, które po firmanencie ściagały powóz słońca... / Jako wilkołaki ścigaliśmy go, nieśliśmy smutek... (Heil Ragnarok!, Kroda).

⁵ Nikczemnej owczej natury.

ловец духовно слабый, бойся, трепещя; Волк-владыка леса вечный, не простит тебя”⁶).

Stąd przewijające się czerwoną nicią przez twórczość neopogańskich zespołów muzycznych opozycje „wilki – owce”, „wilki – pasterz”, w których muzycy ewidentnie utożsamiają się z tymi pierwszymi (zwróćmy na przykład uwagę na słowa z pieśni *Дивизия Djur*⁷ rosyjskiego zespołu Djur: „Сиплых овец хватая за глотки, Служителям торы сердца вырывая, Сжигая ересь священных писаний, Пляской скёгуль ночь озаряя”⁸). Zdaniem muzyków ukraińskiego zespołu Chur „wilk jest wrogiem pasterza. Dlatego większość ustaw cywilizowanego społeczeństwa skierowana jest przeciw samodzielności, męskości, sprawiedliwości, praworządności. Przeciw silnym i agresywnym osobowościom, którym niepotrzebne jest państwo i jego prawo, żeby nakarmić rodzinę, obronić się przed wrogiem lub ukarać przestępcę. Wiemy na pewno, że tylko idąc ścieżką wilka, możemy zostać sobą (...). Trzeba być wilkiem i wychowywać wilki” (Чур 2007). W przeciwnym wypadku narody pod wodzą współczesnych pasterzy są skazane na całkowitą zagładę („Руки скрутили, мечі відібрали; Кайданами брехні Волю скували; Очі заплющені, вуха глухі... Нарід мій у Безодню ведуть пастухи”⁹). Należy także zwrócić uwagę na istniejącą w twórczości wielu zespołów wyraźną opozycję „wilki – psy”, w której obrębie wolne, dumne, chobre wilki przeciwstawiane są oswojonym, uwiązany na łańcuchu, bojaźliwym psom, do jakich często porównywani są rozmaici zdrajcy, adeptci religii monoteistycznych. Jeden z założycieli zespołu Jarovit mówi wprost: „Moja muzyka odzwierciedla mój światopogląd i osobiście nie chcę zmieniać wilczego wycia wolności na szczekanie psa proszącego o ochłap” (Яровит 2008). Wreszcie, kończąc tę listę pogardliwych wyzwisk, pochodzących ze świata zwierzęcego, warto odnotować określenie przez muzyków neopogańskich swoich wrogów mianem „świń”, które, w odróżnieniu od powyższych przykładów, niekonicznie musi iść w parze z „wilkiem” (między innymi, w pieśni *Иду на Вы!*¹⁰ ukraińskiego zespołu Dub Buk znajdują się następujące słowa: „Свист Стрибожий, смерч скорей Явь очистит от свиной”¹¹). Jako ciekawostkę można podać fakt, że, z innej strony, dziki krewniak świni, dzik, chociaż spotykany w tekstach wschodniosłowiańskich zespołów neopogańskich bardzo rzadko (jeden raz nawet w samej nazwie zespołu – Wiepr), niewątpliwie jest w sposób oczywisty związany z wojownikiem – tym jednoznacznie pozytywnym bohaterem – podkreślając nieposkromioną, wściekłą stronę jego natury (przykład

⁶ Człowieku, słaby duchowo, bój się, trzęsąc; / Wilk-władca lasu lasu odwieczny nie daruje ci (О Лютом Зверє – О Лутым Зверзю, Chertog Volka).

⁷ Dywizja Djur.

⁸ Chrypliwe owce łapiąc za gardła, / Służkom torы serca wydzierając, / Pałac hereżę świętych pism, / Tańcem Skögul noc oświetlając.

⁹ Ręce wykęcili, miecze odebrali; / Łańcuchami kłamstwa Wolę skuli; / Oczy zamknięte, uszy głuche... / Naród mój w otchłani prowadzą pasterze (Як Сталь Співала у Пожарах... – Jak stal śpiewała w pożarach..., Kroda).

¹⁰ Idę na was!

¹¹ Gwizd Stryboży, wicher szybciej od świni Jaw oczyści.

znajdziemy w pieśni *Родолубие*¹² rosyjskiego zespołu Rodosvet, w utworze *Север Вольный*¹³ także rosyjskiego Oprich, w którym muzycy śpiewają: „Север-Воин, Вепрь битвы! Дикой мощью наполнен пронзительный ветер, вздымающий стяги полков!”¹⁴).

Ponadto, trzeba koniecznie podkreślić, że w dążeniu do zdefiniowania figury wilka, rewaluowania go i rehabilitacji muzycy neopogańscy zwracają się – co zresztą jest rzeczą naturalną – ku tradycyjnym, przedchrześcijańskim percepcjom tego zwierzęcia w całej ich różnorodności. Wilk przestaje być pojmowany jako jedno z uosobień światowego zła, a nabywa szlachetnych walorów. Staje się symbolem wolności, dzielności żołnierskiej, bohaterstwa, nieustraszonego (Бедненко), zwycięstwa (cytuując manifest ideologiczny rosyjskiej wytwórni AGD: „Мы – Wilki! Мамы свя wilczą drogę, która prowadzi nas ku złotemu świtowi” – Armour Get Dawn Productions), „samotności w poszukiwaniach, nienasycenia w poszukiwaniu łupu” (Wolfsangel, Wehrwolf 2008) (te wszystkie walory są wymienione na przykład w pieśni *Лютъ Вовча*¹⁵ ukraińskiego zespołu Kroda). Będąc zwierzem północnym, leśnym (starożytna Ruś postrzegana jest jako „kraj lasów”), europejskim, przez przedstawicieli skrajnej prawicy wilk jest kojarzony z ojczystą ziemią („Вороны и Волки – Братья клейменные кровью славянской. Безумные и вольные... Вороны и Волки – Хранители верности, крови славянской...”¹⁶) i jej tradycyjnymi wartościami, a więc nierzadko wykorzystuje się go jako „symbol walki narodów aryjskich z (...) obcymi wartościami rasowo-kulturowymi” (Волкотень), „symbol Rodu” (o czym między innymi śpiewają muzycy zespołu Apraxia w pieśni *Знак Ваўка*¹⁷).

Wilk często też symbolizuje pierwiastek męski, ponieważ w tradycyjnym społeczeństwie to właśnie mężczyzna jest wojownikiem, łowcą i obrońcą; męskość tego zwierzęcia jest stale podkreślana w tekstach zespołów muzycznych.

Nie można ponadto pominąć przywódczych walorów wilka, którego figura nierzadko jest związana z kultem wodza. Charakterystyczną postacią w twórczości radykalnych neopogańskich zespołów stanowi zatem biały wilk, „mityczny książę nad wszystkimi wilkami” (Мадлевская 2007: 259); kolor jego sierści często utożsamiany jest z kolorem skóry współczesnego „wojownika białej rasy” (ową paralelę widać chociażby w tytule wspólnego albumu rosyjskich zespołów Volkolak i HorSS *Белые Амурские Волки*¹⁸) lub z legendarnymi czasami pradawnej wolności pogańskich Słowian (jak w pieśni *Аркона* zespołu Varyag: „Травой зарастает капища остров, Аркона – арийского духа оплот, Страница

¹² Rodolubie.

¹³ Wolna Północ.

¹⁴ Północ-Wojownik, Wieprz bitwy! / Dzikiej mocy jest pełen ostry wiatr, / wstrząsając chorągwie pułków!

¹⁵ Gniew Wilczy.

¹⁶ Kruki i Wilki – / Bracia, znakowani krwią słowiańską. / Szaleńcy i wolni... / Kruki i Wilki – / Strażnicy wierności, krwi słowiańskiej... (*Вороны и Волки – Kruki i Wilki*, Svyatogor).

¹⁷ Znak Wilka.

¹⁸ Białe Amurskie Wilki.

могучего русского войска, Логово белых свободных волков”¹⁹). Muzycy rosyjskiego zespołu M818th w jednym z wywiadów definiują swą nazwę jako „Młot Białego Wilka” (Речь от Алексея 2008). Biały wilk w tym i wielu innych wypadkach jest kojarzony wreszcie z postacią Adolfa Hitlera, którego imię, wywołując je z języka starożytnogermańskiego, niektórzy muzycy tłumaczą jako „biały wilk” – „Biały Wilk jest jednocześnie konkretną postacią historyczną i symbolem oporu aryjskiego wobec sił dyktatu »bogowybranego«” (Волкотень). „К холлу вождя в блеске щитов, Среди острых копий – стройных рядов, К Белому Волку, Светлой надежде минувшей эпохи Наша песнь устремляется Чести и Памяти”²⁰ – śpiewają muzycy rosyjskiego zespołu Forest w pieśni *Судьбы Копьеносца*²¹. W owej postaci Białego Wilka wyraźnie da się rozpoznać rysy przywódcy Trzeciej Rzeszy.

Jak pisze Galina Bednenko, „archetyp wilka w mitologii Indoeuropejczyków wiąże się z męskimi bractwami, wojskowymi i przestępczymi” (Бедненко 2002), czyli innymi słowy z elitarnymi, zamkniętymi stowarzyszeniami, żyjącymi według własnych zasad. Taki wizerunek staje się coraz popularniejszy wśród współczesnych radykalnych neopogan, którzy w owych stowarzyszeniach czy bractwach widzą przykład do naśladowania. Postrzegając siebie jako „wilki wśród owiec”, tworzą zatem swoiste „wilcze stada” – twórczo-ideologiczne wspólnoty w rodzaju przywołanych już BlazeBirth Hall, Protivostojanie, Oriana, Wotanjugend – lub preferują indywidualistyczną taktykę „samotnego wilka”. Jednak w każdym z wymienionych wypadków łączy ich jedna rzecz, a mianowicie to, że postrzegają siebie jako swoistych „odszczępieńców”, buntowników, odtrąconych przez współczesny świat czy też – co bliższe prawdzie – na własne życzenie odtrącających go.

Wilk jest przestępcą, istotą „łamiącą” panujące prawo, wyższą od niego, kierującą się własnym prawem, trzymającą w kłach klucze do życia i śmierci („Ваш голод не унять, Вы сердце вечной битвы призваны карать, Даров сырой земли вам пресен аромат, Без горечи потерь, без ярости атак”²²). W otaczającym świecie – liberalnym, kosmopolitycznym, amoralnym – muzycy neopogańscy postrzegają siebie jako właśnie tego rodzaju „przestępców”, gotowych na wszystko, aby przywrócić „odwieczne” prawdy i prawa. Jako przestępca, wilk jest drapieżnikiem i bezkompromisowym zabójcą, co ciągle podkreślają muzycy w swoich tekstach (na przykład ukraiński zespół Ulvegr w pieśni *Волчы Тропы*²³ śpiewa: „Леса чернота... зверя глаза Из мрака яростью горят. Кровью горячей клыки опосить...”²⁴). A przez to staje się jednym z symboli śmierci.

¹⁹ Травą zarasta świątyni wyspa, / Arkona – bastion aryjskiego ducha, / Twierdza potężnego wojska ruskiego, / Jaskinia białych wolnych wilków.

²⁰ Ku hali wodza w blasku tarcz, / Wśród ostrych włóczni – kształtnych szeregów, / Ku Białemu Wilkowi, Jasnej nadziei minionej epoki / Dąży nasza pieśń / Honoru i Pamięci.

²¹ Losu Włócznik.

²² Wasz głód nieukojoony, / Jesteście powołani, by odwiecznej bitwy karać serce, / Darów mokrej ziemi / Dla Was posmak przasny jest, / Bez goryczy strat, bez oblędu atak (*Vargus Esto!*, Djur).

²³ Wilcze Ścieżki.

²⁴ Lasu czern... zwierzęce oczy / Z mroku gniewem płoną. / Krwią gorącą kły obmyć...

Śmierć jest punktem przecięcia wojowniczej oraz czarodziejskiej strony wilczej natury. Z jednej strony – jako heretyk, przestępca i wojownik – wilk sieje śmierć wokół siebie; z drugiej strony, sam jest „ucieleśnieniem życia pozagrobowego”, przynależy do świata zmarłych, świata bogów oraz duchów i zna tajemnice owych światów (Яра 2008), a więc odgrywa rolę pośrednika pomiędzy światami, przewodnika w królestwie zmarłych, istoty posiadającej dar prorocstwa („В битвы Перуново войско всегда провожаете. Только сражений исход вы всегда наперед предвещаете”²⁵). Wilk jest związany z duszami zmarłych przodków (Бедненко), z którymi bierze udział w dzikich łowach – z Wotanem na czele. W kulturze ludowej Słowian, jak pisze Jelena Madlewska, postać wilka jest skorelowana ze śmiercią i światem zmarłych (Мадлевская 2007: 258). W słowniku *Славянский бестиарий*²⁶ Olga Biełowa, rozpatrując percepcję wilka w schrytynizowanej ludowej kulturze wschodnich Słowian, autor utożsamia go z heretykiem (Белова 2001: 73), co pozwala wnioskować o silnej więzi wilka z pogańskim kapłaństwem i czarodziejstwem. Spośród konkretnych bóstw słowiańskich, z którymi w kulturze przedchrześcijańskiej utożsamiano wilka, należałoby wspomnieć Welesa i Dażboga. Wszystkie te charakterystyki wilka niewątpliwie znajdują odzwierciedlenie w utworach muzyków neopogańskich. „Серая стая собралась На древнем капище-требище: Лес дремучий надежно спрятал Идол ВЕЛЕСА, Бога Рогатого”²⁷ – śpiewają na przykład muzycy zespołu Munruthel w pieśni *Мать-Луна (Восход)*²⁸.

Szczególne miejsce w twórczości neopogańskich zespołów muzycznych zajmuje postać wilkołaka, werwofla – odmienca lub „człowieka z duchowymi cechami wilka” (Wolfsangel, Wehrwolf 2008) – która w sposób bezpośredni jest związana ze „starożytnosłowiańskim mitem o wilkołaku, dotyczącym kultu wojownika i obrzędów inicjacji” (Балушок 1993), a także ze wzmiankowanym powyżej pradawnym kapłaństwem. Jak podkreśla Madlewska, „obracają się w wilkołaka tylko osoby szczególne, »wiedzący« ludzie czarownicy” (Мадлевская 2007: 258), swoista elita duchowa, z którą często utożsamiają się rozpatrywani wykonawcy, uważający się za jej współczesnych potomków. Gorruth z rosyjskiego zespołu Temnozor zwrócił więc uwagę, że „świadomie lub podświadomie wojownicy black metalu naśladowali starożytnoeuropejski pogański kult wilkołaka. Ubrani w odzież z wilczych skór, z siekierami i maczugami w rękach, malowali twarze w bojowe barwy średniowiecznych germańskich jeźdźców Jula” (Ulvhedin_Grom 2007).

Postać wilkołaka, otoczona aureolą tajemniczości i bezprzykładnego, zuchwałego bohaterstwa („*ulfhednar*” z mitologii skandynawskiej), w twórczości rady-

²⁵ W bitwy wojsko Peruna zawsze odprowadzacie. / Tylko bojów wynik zawsze najpierw przepowiadacie (*Вороны и Волки – Kruki i Wilki, Svyatogor*).

²⁶ Słowiański bestiariusz.

²⁷ Szare stado się zebrało / Na dawnej gontynie: / Las gęsty dobrze schował bałwan WELESA, / Boga Rogatego.

²⁸ Matka-Nów (Wschód).

kalnych zespołów neopogańskich ma oczywiste rysy pozytywne (wilkołak jest przyjazny tym, którzy utożsamiają się ze światem tradycji), co zasadniczo odzwierciedla pierwotne spojrzenie starożytnych Słowian na owych odmieńców, którzy zajmowali w ich mitologii jedno z centralnych miejsc. Tak więc w pewnych wypadkach wilkołaki powracają w czasach ostatecznych, żeby ocalić swój naród i swoją ziemię, stając się tym samym swego rodzaju bohaterami eschatologicznymi („Травы возрастут на крови той не раз, Снега упадут и растают. Волчьи шкуры оденут сыны, В их дланях сталь засверкает”²⁹). Wiele utworów muzycznych na neopogańskiej scenie wschodniosłowiańskiej jest dedykowanych wilkołakom; w jeszcze większej ich liczbie owa postać figuruje. Muzycy zespołu Temnozor, mówiąc w jednym z wywiadów o swojej pieśni *Вервольф*³⁰, nazwali ją „dedykacją dla pogańskiego archetypu wilka-odmieńca z czasów zamglonego świtu przez ciemne stulecia aż do naszych dni” (Темнозорь 2004). Muzycy zespołu Nezhegol w swojej pieśni *Ведомый Силою Снов*³¹ roztaczają zaś charakterystyczną dla starożytnych Słowian wizję wilkołaka na cały słowiański naród, „kraj, w którym w futro wilcze ubrani są wszyscy”.

Biorąc pod uwagę częstotliwość pojawiania się wilczej symboliki, a także odpowiadające jej w twórczości wykonawców znaczenia i sensory – zarówno o wojowniczym, jak i czarodziejskim charakterze – pełnoprawnie można nazwać wilka jednym z najbardziej wyrazistych i stosownych symboli neopogańskiej rewolty przeciw współczesnemu światu. Ów symbolizm znajdziemy w nazwach zespołów neopogańskich – Volkoten, Vlok, Wehrwolf, Volkolak, Chertog Volka, Piarevaracien, Ulvegr, Das Wolfskreuz – a także w oprawie graficznej albumów, nie mówiąc już o tytułach i tekstach utworów, w których wilk i wilkołak należą do centralnych postaci.

Kruk – by posłużyć się słowami pieśni *Bardatos* zespołu Forest – „skrzydlaty krewniak wilka” razem z nim przywędrował do twórczości zespołów pogańskich z klasycznego black metalu. Zarazem ewidentne w rozpatrywanym wypadku znajdziemy konotacje z przedchrześcijańską mitologią słowiańską i skandynawską, gdzie postać kruka, podobnie jak wilka, zajmowała jedno z centralnych miejsc. Kruk zatem także jest zwierzęciem, które w równym stopniu możemy rozpatrywać jako atrybut wojownika i kapłana, zawsze obecny na polu walki i znający tajemnice zaświatów. Nie można przy tym zapominać o wyraźnej demoniczności kruka, zaliczanego przez Kościół chrześcijański, wspólnie z wilkiem, do grona zwierząt nieczystych, diabelskich. Owa nieczystość bez wątpienia przyciągnęła uwagę pierwszych muzyków blackmetalowych, co wyraźnie widać w ich twórczości. Jednocześnie nie można ignorować jawnych wpływów mitologii przedchrześcijańskiej na postrzeganie postaci kruka przez muzyków neopogańskich, którzy znacznie poszerzyli granice powszechnie przypisywanych mu właściwości. Nic

²⁹ Травы выростна на крови той не раз, / Снег спадне и стопние. / Wilcze skóry ubiorą synowie, / W dłoniach ich stal zabłyscopy (*Память Рода – Ратієць Рода, Interior Wrath*).

³⁰ Werwolf.

³¹ Prowadzony Siłą Snów.

więc dziwnego, że w ich twórczości znajdziemy całą gamę skojarzeń związanych z figurą kruka, swoimi korzeniami sięgających pradawnej tradycji ludowej – zarówno słowiańskiej, jak i skandynawskiej.

Eleazar Mielecinski nazywa kruka, owego „trupiego ptaka o czarnym kolorze i złowieszczym krzyku”, „chtonicznym, demonicznym, związanym z królestwem zmarłych, z krwawą bitwą (...) zwiastunem zła” (Мелетинский 1990: 131). W sposób zupełnie naturalny kruk jest zatem ściśle związany z ciemnością („Воронов время – пламя и тьма”³²). Mówiąc o nazwie swojego zespołu (Raven Dark), Ulv Gegner wykorzystywał zaś następujące skojarzenia: „Raven Dark jest moralnością kruka, kruka burzyciela, kruka mądrości. Jest pieśnią piewcy zagłady, niosącego w sobie ciemność. Spojrzeniem zwiastuna zniszczenia, pożarów, burz. Raven Dark jest symbolem wojen i bitew. Skrzydłami myśli, dążącej za horyzont światów. Odwiecznym wędrowcem w zawilości światów” (Raven Dark).

Symbolizujące śmierć, krążące i kraczące kruki niezmiennie towarzyszą wojnom, starciom, rozlewowi krwi, przemocy, walczącym bohaterom („Эй, вороны-братья со сталью сестрой”³³ – zwracają się do nich muzycy ukraińskiego zespołu Svyatogor w pieśni *За Україну!*³⁴) i często zapowiadają ich zagładę („Вороны, вороны, Птицы печальные, Песнь вы пропойте мне, Песнь погребальную!”³⁵), zwiastują swoim krzykiem śmierć, biedę, w związku z czym często są wymieniane obok ciemnych bóstw („Черньнобожыими вранами Беды земле а люду врьще”³⁶). Skończona bitwa, w konsekwencji, oznacza rozpoczęcie szczodrej uczty dla kruków. Jak mówi w jednym z wywiadów Sever, jedyny uczestnik projektu Liholesie: „Kruki (...), zwiastuny nieszczęścia i zagłady. I jednocześnie, jak wszystkie inne ptaki, są w pewnym sensie symbolem wolności: wystarczy wyobrazić sobie kruka szybującego nad bezkresem pól i lasów, ślizgającego się nad nimi swoim cieniem. W kontekście albumu kruki są zwiastunami wyzwolenia przez śmierć, przejścia” (Лихолесье).

Podobnie jak wilk, kruk jest bezlitosną, drapieżną, krwiożerczą („Утолите жажду Кровью Вороны”³⁷) i łutą istotą („Ворон Лют, Ворон Лют, Воев Души Покрывава, Ворон Лют, Ворон Лют, Рекам Нестись, Крови Жаркой Литься”³⁸), swoistym rozbójnikiem (Гура 1997: 534), przestępcą, obrońcą pradawnych prawd („Ворон, скажи мне о Вере, Которую не сберегли, Скажи об измученном теле, Что горячим распятым жгли... Ворон, дай жизни ушедшим, Которые здесь

³² Kruków czas – płomień i ciemność (*Сжигающей бурей к Вальхалле нес – Спропелаяją бурза do Walhali nióst*, Ulvegr).

³³ Hej, kruki-bracia ze stałą-siostrą.

³⁴ Za Ukrainę!

³⁵ Kruki, kruki, / Ptaki smutne, / Pieśń zaśpiewajcie mi, / Pieśń pogrzebową! (*Вороны – Круки*, Hvangur).

³⁶ Czarnobozymi krukami Biedę ziemi i ludu głosi (*Вежды Мора – Wieży Mora, Temnozor*).

³⁷ Zaspokojcie swe pragnienie Krwią, Kruki (*Тенью Над Землей – Cienia Ponad Ziemią, Forest*).

³⁸ Kruk okrutny, kruk okrutny, / Wojów dusze porywając, / Kruk okrutny, kruk okrutny, / Rzekom – pędzić, Krwi gorącej – lać się (*Ворон Лют – Kruk Okrutny, Branikald*).

костями полегли, Дай силы им совершить Отмщение Нашей Земли!!!³⁹). Te wszystkie cechy odnajdziemy na przykład w pieśni *Ворон* zespołu Forest, w której kruk jest ukazywany jako istota apokaliptyczna („Ворон – в грохоте гиблых гроз чёрный скальд славу поёт⁴⁰), związana z nocą i ciemnością („Ворон – среди звёзд свой полёт в сумерках не прервёт⁴¹), opiekująca się bohaterami („На тинге слепых и сирых чистый взор отыщи, За пределы тесных чертогов через девять миров неси!⁴²), nieposkromiona („Ворон – неистовый ветра брат, сокол дикой охоты бурь⁴³), pogardliwa wobec słabych – fizycznie i duchowo („Ворон – ужас крикливых калек. В клочья молитву порви⁴⁴), wojownicza („Ворон – слабых безжалостный враг. Реет словно изломанный крест Над полями желанных войн, над морями железных волн, Над гробами горящих домов, над краями кричащих вдов⁴⁵) i niosąca zwycięstwo („Ворон – воин суровых сеч. Панцирь перьев кровью покрыт. Ворон – в битве удача мечу. Знак Победы – твой славный пир. Утоли же гнетущий голод вечной тризны певец Рунами ран на теле Героя вырежи песнь Побед!⁴⁶).

Galina Bednenko zwraca uwagę na duchowe właściwości kruka, który w przeciwieństwie do wilka uosabiającego agresywną, drapieżną naturę Wotana, odzwierciedla proroczą, czarodziejską stronę owego boga (Bednenko). W mitologii ludowej kruk odgrywa też rolę pośrednika między światami – światem ludzkim i zaświatową Nawią („Там, где Вранакрик, Навь глядит сквозь меня⁴⁷, śpiewają muzycy zespołu Temnozor w pieśni *Вранакрик*⁴⁸; w innym utworze – *Что ж вы, зори росные, утром в кровь багрянитесь?*⁴⁹ – wprost nazywają owe ptaki „навьи вороны⁵⁰).

Eleazar Mielecinski przywołuje z kolei takie określenia charakterystyczne w postrzeganiu kruka przez pradawnych Słowian, jak „mądry i wieszcz” (Мелетинский 1990: 130) („Ворон... Крыльями в Небо, где пламя бушует

³⁹ Круку, powiedz mi o Wierze, / Кtórej nie zachowaliśmy, / Powiedz o zmęczonym cieie, / Кtóре горящим крижем палили... / Круку, дай życie umarłym, / Ктóryх коści tu лежэ, / Дай силы им, by zemścić się за Нашэ Зiemię!!! (*Воронограй*, Munruthel).

⁴⁰ Kruk – w grzmocie śmiertelnych burz czarny skald sławę głosi.

⁴¹ Kruk – wśród gwiazd swojego lotu w zmroku nie zatrzyma.

⁴² Na tingu ślepych i ubogich czyste spojrzenie znajdź, / Za granice ciasnych pałaców przez dziedwieć światów nieś!

⁴³ Kruk – zaciekle wiatru brat, sokół dzikiego polowania burz.

⁴⁴ Kruk – groza krzykliwych kalek, / Na skrawki modlitwę rozewij.

⁴⁵ Kruk – słabych bezlitosny wróg. / Płynie niby połamany krzyż / Nad polami pożądanых wojen, / Nad morzami żelaznych fal, / Nad trumnami płonących domów, / Nad stronami krzyczących wów.

⁴⁶ Kruk – wojownik surowych bitew. / Pancierz pierzasty pokryty krwią. / Kruk – w bitwie szczęście dla miecza. / Знак Zwycięstwa – twa sławna ucztа. / Zaspokój swój głód wiecznej тризны пiewco, / Runami ран на чieie Bohatera wytnij pieśń Zwycięstwa!

⁴⁷ Tam, gdzie Kruka krzyk, Nawia patrzy przeze mnie.

⁴⁸ Kruka krzyk.

⁴⁹ Czemuż, zorze rosiste, rano w krew ubarwiacie się?

⁵⁰ Kruki Nawii.

Зари. Кобник-Ведун... Воронограем Коб сотвори. Оком незрячим Вещие Грэзы мне яви!⁵¹), które zbliżają go do pogańskiego kapłaństwa, czynią istotą znającą się w równym stopniu na świecie ludzkim, jak i na zaświatach, a nawet wysłannikiem samych bogów („І крук величезний, неначе не птаха, Летів понад лісом, вершинами гір. Він поглядом мудрим, прискіпливим, гострим Свій Ліс оглядав за велінням Богів”⁵²).

Aleksandr Gura, analizując postać kruka w ludowej kulturze Słowian, zaznacza nadto, że ów ptak „włada tajemnicami, wieszczy śmierć i napady wrogów, udziela rad bohaterom” (Gura 1997: 532). W podobny sposób postać kruka jest opisywana między innymi przez muzyków zespołu Nokturnal Mortum, w których pieśni, zatytułowanej *Черный Ворон*⁵³, znajdują się następujące słowa: „Черный Ворон, Чернее, чем Ночь, Ты лети над Землею Славянской! Где могилы великих Воев – Отцов, Павших когда-то от рук христианских! Собери воедино всех Сыновей, Собери и поведай им песню Мою. О том, как распятый, дохлый еврей Топчет бесстыдно Землю Мою и Твою!”⁵⁴. Ponadto nierzadko uważano, że kruk jest blisko związany z magią, a nawet głęboko wiarzono w to, że w nim właśnie znajduje schronienie dusza czarownika, któremu w innych wypadkach ptak ten nieodłącznie towarzyszy („На капище старом ведьма и ворон Сеть колдовскую из снега плетут”⁵⁵).

Ścierwniki, padlinożercy są innym rodzajem ptaków, który nierozzerwalnie jest związany z archetypem wojownika, pełniąc na polu bitwy funkcję bardzo podobną, prawie identyczną do funkcji kruka – uczują na stercie martwych ciał poległych żołnierzy („Achviarniki pažyrajuć svaje prynašenni, Sušać ziamlu čornaj vajny praklony. Sciarviatniki čakajuć na pir zaprašennia, Vy majecie vybar ustać pad našyja znamiony”⁵⁶). Na tym jednak ich rola kończy się. Pewnym odpowiednikiem ścierwnika jest szakal, którego, między innymi, wspominają w swojej pieśni *Братоубийства Звон*⁵⁷ muzycy rosyjskiego Aufschwung: „Зачем же нам под смех шакалов, Своим братьям глотки рвать, Нас и так осталось мало, Чтоб

⁵¹ Kruk... / Skrzydłami w niebo, gdzie płomień buzuje Zorzy. / Wiedun... / Kruka krzykiem stwórz Kob. / Okiem niewidomym / Wieszczę Sny pokaż mi! (*Воронограй* – Kruka krzyk, Munruthel).

⁵² I kruk olbrzymi, niby nawet nie ptak, / Leciał ponad lasem, szczytami gór. / Spojrzeniem mądrym, uważliwym, ostrym / Swój Las oglądał na polecenie Bogów (*Срібним Шляхом* – Srebną Drogą, Dragobrath).

⁵³ Czarny Kruk.

⁵⁴ Czarny Kruku, / Czarniejszy niż Noc, / Leć nad Ziemią Słowiańską! / Gdzie groby wielkich Wojów-Ojców, / Poległych kiedyś od rąk chrześcijańskich! / Zbierz razem wszystkich Synów, / Zbierz i zaśpiewaj im pieśń mą. / O tym, jak ukrzyżowany, martwy żyd / Depcze bez wstydu Ziemię Mą i Twą!

⁵⁵ W gontynie starej wiedźma i kruk / Sieć czarodziejską plotą ze śniegu (*Зимние Грэзы* – Zimowe Sny, Temnozor).

⁵⁶ Ołtarze pożerają swe ofiary, / Suszą ziemię przekleństwa czarnej wojny. / Ścierwnicy czekają na zaproszenie na ucztę, / Macie wybór stanąć pod nasze chorągwie (*Ułtytatum* – Ultimatum, Niezgal).

⁵⁷ Bratobójstwa Brzęk.

друг с другом воевать”⁵⁸; albo w sposób surrealistyczny przenoszą do północnych lasów muzycy zespołu Na Rasputje w swoim utworze *Здравствуй, Русь!*⁵⁹: „Здравствуй, Русь, Печаль моя, Стаи шакалов скулят в твоих дивных лесах”⁶⁰.

Istotą bliską wilkowi w mitologicznej percepcji świata dawnych Słowian był niedźwiedź, postać, która także jest obecna w twórczości wschodniosłowiańskich zespołów neopogańskich. Jak podkreśla rosyjska badaczka Julia Koszkarowa, „archetypiczny wizerunek niedźwiedzia jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych i najbardziej starodawnych wizerunków mitologii, wierzeń religijnych i folkloru północnej półkuli. Ów starożytny wizerunek umierającego i zmarłychwstającego zwierza (Boga), odzwierciedlający samą naturę z jej logiką i prawami, bierze swój początek od razu od kilku archetypów: Matki Ziemi, bohatera [wojownika], drzewa światowego” (Кошкарова 2010). Ze wszystkich mieszkańców lasu niedźwiedź był, prawdopodobnie, najbardziej szanowanym; postrzegano go jako leśnego władcę, postać, która charakteryzowała się połączeniem mądrości i siły, w związku z czym często porównywano do niego wybitnych bohaterów. Ewidentna jest bliska więź łącząca człowieka i niedźwiedzia – ten ostatni w wierzeniach przedchrześcijańskich był prarodzicem ludzi; podobnie jak wilk mógł być również odmieńcem, przemieniając się w człowieka, rzadziej odwrotnie, przy czym w tych przypadkach jest to prerogatywa prawie samych wołchwów-czarowników (Медведи-оборотни) (ten motyw, a także wskazanie na więź niedźwiedzia z Welesem znajdziemy, między innymi, w pieśni *Велеса Братство*⁶¹ zespołu Rodosvet). U wschodnich Słowian owo zwierzę było „istotą czystą, która pochodzi od Boga, swoistym sobowtórem człowieka” (Мифы славян о сотворении мира). Niedźwiedź był istotą bliską bogom, powiązaną z nimi – a przede wszystkim z Welesem i, rzadziej, Perunem. Ale, jednocześnie, jak podkreśla A. Gura, niedźwiedź „ma stosunki z nieczystą siłą, jest rodzonym bratem leszemu... Razem z tym, diabeł boi się niedźwiedzia i ucieka od niego; (...) niedźwiedź może odczarować, rozpoznać wiedźmę” (Гура 1997: 164). Jego legowisko od dawna było uważane za wejście do podziemnego świata, w związku z czym w niektórych podaniach staje się nawet władcą owych zaświatów. A więc, podsumowując, oczywista i wyraźna jest więź niedźwiedzia z analizowanymi archetypami kapłańskim i wojowniczym.

Oczywisty niedźwiedzi wątek jest zawarty w samej nazwie białoruskiego zespołu Kamajedzica, która odwołuje się wprost do święta obudzenia niedźwiedzia po śnie zimowym. Ów wątek przewija się także przez wczesną twórczość muzyków, zwłaszcza w albumie *Дзеці Леса*⁶², na którego okładce rzuca się w oczy obraz ryczącego niedźwiedzia (zresztą na więź z tym zwierzem wskazuje również

⁵⁸ Po co nam, wśród śmiechu szakali, / Swym braciom gardła rwać, / Bo i bez tego zostało nas mało, żeby przeciwko sobie wojować.

⁵⁹ Witaj, Ruś!

⁶⁰ Witaj, Ruś, Smutek mój, / Stada szakali skomlą w twych cudownych lasach.

⁶¹ Welesa Bractwo.

⁶² Dzieci Lasu.

sam tytuł dzieła i utwór o charakterystycznej nazwie *Мой Продак – Мядзведзь*⁶³, w którym przypomniany zostaje mit o pochodzeniu człowieka od Niedźwiedzia-Prarodzica: „Я вярнуўся туды, скуль выйшаў, Скуль мой Род ідзе. Апануў аблічча звера, Я – мой Продак – Мядзведзь!”⁶⁴).

W czasach przedchrześcijańskich kult węża był bardzo rozpowszechniony wśród narodów bałtyckich, a więc biorąc pod uwagę fakt, że białoruskie ziemie od dawna były swoistym cywilizacyjnym pograniczem między Bałtami a Słowianami, co wywarło olbrzymi wpływ na kulturę ludową ich mieszkańców, nie musi dziwić obecność postaci tego zwierzęcia w twórczości muzyków, odwołujących się w swoich pieśniach do spuścizny tradycyjnej. Dziwi jedynie to, że na razie tych nawiązań jest stosunkowo mało. Wąż zawsze był kojarzony przede wszystkim z archetypem kapłańskim, co w projekcji na twórczość współczesnych muzyków widzimy, między innymi, w utworze *Маці Вужоў*⁶⁵ białoruskiego zespołu Drygva. W pieśni *Оберегова Яр* zespołu Rodosvet „zmijowy jad” pełni funkcję obrony tajemnych pradawnych lasów od „nieczystych” – ewidentnie tych, którzy zdradzili rodzimą wiarę (ale już w następnym utworze, *Бойня Словена*⁶⁶, wąż staje się symbolem wroga: „Железны кулак славянских дружин Силой и духом народ защищает, Задушит, удавит в логове змей, Что Отчизне родной жить спокойно мешают!”⁶⁷). Z innej strony, na neopogańskiej scenie Rosji i Ukrainy wąż w absolutnej większości wypadków ma wizerunek wyraźnie negatywny; jego symboliczna postać jest przywoływana w celu określenia podstępnych wrogów – tak robi, na przykład, rosyjski zespół Djur w pieśni *В Потоках Хаоса Кровей*⁶⁸: „Взгляни на мир – он полон грязи, Змеёй жидовской окольцован, что оставляет След от ржавчины оков”⁶⁹.

W bestiariuszu neopogańskich muzyków krajów wschodniosłowiańskich znajdują się również zwierzęta ewidentnie mitologiczne, jak na przykład „ptak z Iryju – Rarog”, o którym muzycy białoruskiego zespołu Apraxia śpiewają w utworze *Агонь у Начы*⁷⁰, przedstawiając go w postaci sokoła (Rarog się zjawia także w pieśni ukraińskiego zespołu Rusich *Той День*⁷¹, gdzie tryumfalnie leci po ukraińskim niebie, świętując ostateczne zwycięstwo, powrót pradawnych bogów: „Час переможний знову прийде, Над Україною Ягон загуде! Сокіл Рарог гордо

⁶³ Mój Przodek – Niedźwiedź.

⁶⁴ Wróciłem tam, skąd wyszedłem, / Skąd idzie mój Ród. / Przybrałem oblicze zwierza. / Ja – mój Przodek – Niedźwiedź!

⁶⁵ Matka Wężów.

⁶⁶ Rzeź Słowena.

⁶⁷ Żelazna pięść drużyn słowiańskich / Siłą i duchem narodu broni, / Zadusi, udławi w jaskini węża, / Które Ojczyźnie żyć spokojnie przeszkadzają!

⁶⁸ W Strumieniach Chaosu Krwi.

⁶⁹ Spójrz na świat – jest pełen brudu, / Wężem żydowskim okrażony, pozostawia / Ślad od rdzy kajdan.

⁷⁰ Ogień w Nocy.

⁷¹ Ten Dzień.

w nebi парить, Біла людина буде вільно жить!⁷²; a także w utworze rosyjskiego Pagan Reign *Рарог*). W kolejnej pieśni, *Песнь Славы*⁷³, centralną postacią muzycy uczynili niezidentyfikowanego „wieszczego Ptaka”, śpiewającego „prawdziwą pieśń o Rusi”. „Wieszcz ptak” prorokuje także w utworze o tej samej nazwie ukraińskiego zespołu Natural Spirit. Do bajecznego Finista-sokoła odwołują się przez swą nazwę także muzycy ukraińskiego zespołu Finist.

Cechy sokoła – odwaga, spryt, moc, szlachetność (Соколова 1997: 454) – czynią go jednym z ptaków najbardziej odpowiadających archetypowi słowiańskiego wojownika. Do tego można dodać historyczne utożsamienie go z dzielnym wojownikiem (na przykład barwnie wykorzystują ten wizerunek muzycy rosyjskiego zespołu Niebokraj w pieśni *На Рубеже*⁷⁴: „Зорким соколом рубеж храни, Когтями жестокими врага души, Клюва молнией – штыком рази, Калеными стрелами смерть неси”⁷⁵), księciem, duszą poległego w bitwie (Соколова 1997: 455) (jak w pieśni *Сокіл Серед Скель*⁷⁶ zespołu Kroda, a także, lecz w mniejszym stopniu, w dwóch kolejnych utworach z albumu *Fünf Jahre Kulturkampf – Зейд Рун Полум’я*⁷⁷ i *Мороки Птахів*⁷⁸; w pieśni *Небесные Стражи*⁷⁹ rosyjskiego zespołu Pagan Reign), ale także z przeczystym niebianinem, odwiedzającym najwyższe boskie pałace, pośrednikiem między Ziemią a Niebem (jak w pieśni *Україна*⁸⁰ zespołu Nokturnal Mortum: „Сокіл злітає у небо До зірок наших надій. Іншого шляху нам не треба, Нехай він нестерпно важкий”⁸¹ albo w utworze *Летів Сокіл*⁸² również ukraińskiego zespołu Ognekolo). Muzycy grupy Svarga idą jeszcze dalej, utożsamiając sokoła z całym narodem, skoncentrowanym w jednym symbolu – trójzębie: „Над Карпатськими горами, Над Поліськими лісами Соколом гордо у неби парить Тризуб український у просторі століть”⁸³. Wtórując im, muzycy rosyjskiego zespołu Twierd utożsamiają owego ptaka z Rusią (utwór *Сокол над Русью*⁸⁴). Sokół na tyle jest identyfikowany z przeszłością przedchrześcijańską, że po upadku rodzimej wiary nawet opuszcza ten świat, czekając w wymarzonym kraju na jego odrodzenie, o czym śpiewają, na przykład, muzycy

⁷² Czas zwycięstwa przyjdzie znów, / Nad Ukrainą Ogień zahaczy! / Sokół Rarog w niebie szybuje, / Biały człowiek będzie wolny żył!

⁷³ Pieśń Sławy.

⁷⁴ Na Rubieży.

⁷⁵ Przenikliwym sokołem rubież chroń, / Pazurami okrutnymi wroga dusz, / Dzioba błyskawicą – bagnetem niszczy, / Żarliwymi strzałami śmierć nieś.

⁷⁶ Sokół Wśród Skał.

⁷⁷ Seid Run Płomień.

⁷⁸ Widma Ptaków.

⁷⁹ Niebiańscy Stróże.

⁸⁰ Ukraina.

⁸¹ Sokół leci w niebo / Do gwiazd naszych nadziei. / Innej drogi nie potrzebujemy, niech nawet będzie nieznośnie trudna.

⁸² Leciał Sokół.

⁸³ Nad górami Karpackimi, / Nad lasami Poleskimi / Sokołem dumnie w niebie szybuje / Tryzub ukraiński w przestrzeni wieków.

⁸⁴ Sokół nad Rusią.

zespołu Chur: „Ген там за морями глибокими Явір стоїть. На його вершечку високому Сокіл сидить. Сидить, не літає, чекає Дві тисячі літ”⁸⁵. Oprócz właśnie sokoła w kilku wypadkach pogańscy muzycy zwracają się do postaci jego najbliższego krewniaka – krzczota (na przykład imieniem tego drapieżnego ptaka został nazwany jeden rosyjski zespół pagan metalowy; można także odwołać się do utworu *Волк и Кречет*⁸⁶ zespołu Twierd, w którym wojownik pouczany jest „wilkiem biec za Słońcem, białym krzczotem wzlatywać do chmur”). Mimo to w twórczości wschodniosłowiańskich neopogańskich zespołów muzycznych postać sokoła nadal występuje stosunkowo nieczęsto, będąc w szeregu wypadków zastępowany postaciami innych zwierząt – przede wszystkim wilka. Jeszcze rzadziej w utworach owych muzyków spotykany jest wizerunek orła – mitologicznego „króla ptaków i władcy niebios”, uosabiającego „słoneczną siłę, ogień i nieśmiertelność” (Орел). Zjawia się, na przykład, w utworze ukraińskiego zespołu Kurgan *Скифський Орёл*⁸⁷. W tekście *Слава Вам*⁸⁸ ukraińskiego zespołu Rusich do orłów porównywani są żołnierze Ukraińskiej Armii Powstańczej: „То не ворон кричить, то оре комуняка, Бо втіка від УПА, як собака. Немов орли бьуться витязі. Честь вам і слава наші діди!”⁸⁹ W innym utworze owego zespołu, *Руна Одаль*⁹⁰, podczas bitwy „залізний орел на обрії парить”⁹¹.

Oba symbolizujące wojnę i bohaterskie czyny ptaki – sokół i kruk w twórczości wschodniosłowiańskich zespołów neopogańskich czasem zjawiają się obok siebie, uzupełniając archetyp wojownika pogańskiego, a nawet, jak w utworze *Ом Сердца К Солнцу*⁹² rosyjskiego zespołu Krada („lejący sokół i wieszcy kruk”), rozszerzając jego granice, odzwierciedlają kapłańską i właśnie wojowniczą stronę idealnej natury tego, kto musi stawić czoło licznym wrogom jednocześnie na fizycznym i duchowym froncie. Podobny wątek przewija się także przez pieśń *Ворон, Волк и Сокол*⁹³ rosyjskiego zespołu Volkolak.

Bezlitosnością i agresywnością, opętańczą wojowniczością wyróżniają się w słowiańskiej tradycji ludowej jastrząb i kania; są to drapieżne ptaki, pozbawione jakiegokolwiek szlachetności, które niosą śmierć, a więc idealnie symbolizują okrutnych wrogów, których wizerunek starannie kreują muzycy wschodniosłowiańskich zespołów (przykładem jest album rosyjskiego Aufschwung z charakterystyczną nazwą *Чёрные Ястребы*⁹⁴; w utworze o tym samym tytule ten wątek

⁸⁵ Там за морзiami глибокими Јавор стої. / На його вєршчолку високим Сокол сєдзи. / Сєдзи, нє лєта, чєка / Двє тєсєчє лєт (*Три Шляхи* – Trzy Drogi, Chur).

⁸⁶ Wilk i Krzczot.

⁸⁷ Scytyjski Orzeł.

⁸⁸ Sława Wam.

⁸⁹ То нє врóg кричє, то рєчє комух, / Бо бєгнє од УПА, як пєс. / Нєбє орлы вєлчє вєтєзє. / Honor i chwєлє вєм, нєшє дєдє!

⁹⁰ Runa Odal.

⁹¹ Жєлєзнє орзєл нє хорьзонцє шьбує.

⁹² Od Serca do Słonce.

⁹³ Kruk, Wilk i Sokół.

⁹⁴ Czarne Jastrzębie.

zostaje bardziej rozwinięty wraz ze wskazaniem na tych, którzy będą w stanie obronić przestraszoną ludność od tego nieszczęścia: „Твёрдо шагая к рассвету хмельному, Над нами поднимет ариев щит”⁹⁵).

W mitologii słowiańskiej spotykane są motywy przemiany poległych w bitwie wojowników w łabędzi. Na współczesnej scenie muzycznej śpiewają o tym, na przykład, muzycy ukraińskiego Natural Spirit: „Сиротою плачет Русь, Хороня своих детей. Уходила Солнцу вслед Стая белых лебедей”⁹⁶. Pieśń rosyjskiego zespołu Rodosvet o poetyckiej nazwie *Лебеди Непрядвы (1380г.)*⁹⁷ odwołuje się do konkretnych wydarzeń historycznych, a mianowicie bitwy na Kulikowym Polu, będąc jednocześnie swoistą dedykacją poległym w wojnie ze Złotą Ordą ruskim wojownikom. W tym kontekście można wymienić także utwór rosyjskiego zespołu Temnozor *Вольницей В Просинь Ночей* („Воплями тысяч смертей Прослыть духом страшной молвы, Волком опальных судеб Ринуться в плач лебедей”)⁹⁸.

Muzycy ukraińskiego zespołu Dub Buk w pieśni *Сва-Батальйон*⁹⁹ śpiewają, między innymi, o mitycznym ptaku Gamajunie, heroldzie bogów: „Рід твій починається там, Де Ладо пісню співає синам, Де Гамаюн-птах у гімнах своїх Свастику славить – святий обері!”¹⁰⁰. Gamajuna wspominają w swoim utworze *Блеск грозových мечей*¹⁰¹ również muzycy ukraińskiego projektu Munruthel: „Вещая птица-пророк Гамаюн Великому Князю победу пророчит”¹⁰². Rosyjski zespół Na Rasputje śpiewa o kolejnym upierzonym mieszkańcu raju – ptaku Sirin z głową dziewicy, śpiewającej radosne pieśni, chociaż ewidentnie myłą ją z pogrążoną w smutku Alkonost („Боль-кручину мою безмерную Ведьма-выюга схоронит, спрячет, И лишь Сирич – подруга верная – По душе моей мертвой плачет”¹⁰³), na której cześć, nawiasem mówiąc, nazwali swój zespół rosyjscy muzycy z miasta Nabieżnyje Czełny.

Jak widać, symbolika zwierzęca, będąc częścią szerszego kontekstu naturalnego, kluczowego dla twórczości muzyków zespołów neopogańskich, jest bardzo rozpowszechniona w odpowiednim segmencie scenie wschodniosłowiańskiej, idealnie pasując do podstawowych dla niego archetypów kapłana i wojownika. Sens, który owym postaciom jest nadawany, odpowiada tradycyjnym, mitologicz-

⁹⁵ Twardo krocząc ku świtowi odurzającemu, / Nad nami wzniesie Aryjów tarczę.

⁹⁶ Jak sierota płacze Ruś, / Grzebiąc swe dzieci. / Odlatywało w ślad za Słońcem / Stado białych łabędzi (*За Смородиной Рекой – За Рзекą Smorodina, Natural Spirit*).

⁹⁷ Łabędzie Niepriadwy (1380 r.).

⁹⁸ Przez krzyki tysięcy śmierci / By zostać duchem strasznej wieści, / Jak wilk losów wygnanych / Rzucić się w łabędzi płacz (*Вольницей В Просинь Ночей – Wolnicą w Nocną Lazurową, Temnozor*).

⁹⁹ Swa-Batalion.

¹⁰⁰ Ród twój zaczyna się tam, / Gdzie Łado pieśń śpiewa synom, / Gdzie Gamajun-ptak w hymnach swych śławi / Swastykę – święty urok!

¹⁰¹ Blask burzowych mieczów.

¹⁰² Wieszczy ptak-prorok Gamajun / Wielkiemu Księciu prorokuje zwycięstwo.

¹⁰³ Ból mój bezmierny / Wiedźma-zamięć pogrzebie, schowa, / I tylko Sirin – przyjaciółka wierna – Płacze o mej martwej duszy (*Кручина, Na Rasputje*).

nym percepcjom zwierząt w kosmosie starożytnych Słowian, w czym zresztą nie ma nic dziwnego, biorąc pod uwagę fakt, że muzycy nie kryją swych inspiracji pradawną Słowiańszczyzną, dążą do jej odrodzenia, a nawet ponownego odkrycia w czasach dzisiejszych. Podstawą wielu utworów są mity i legendy, przywołane w ich formie autentycznej albo redefiniowane w kontekście współczesnym, lecz w każdym wypadku – wymownie naturocentryczne. W twórczości rozpatrywanych zespołów ewidentna jest więź wizerunków ważnych dla światopoglądowej wizji Słowian zwierząt z podstawowymi archetypami społeczeństwa indoeuropejskiego, chociaż, mimo to, warto podkreślić, że niektóre z nich – wąż, niedźwiedź, dzik – są w twórczości współczesnych pogan widocznie niedoreprezentowane. Jednak ciągły rozwój neopogańskiej sceny muzycznej w określonych krajach i, konsekwentnie, poszukiwanie przez wykonawców nowych tematów dla swoich utworów, nieustanne pogłębienie wiedzy, dotyczącej spuścizny przedchrześcijańskiej – wszystkie wymienione czynniki pozwalają spodziewać się wypełnienia tej luki w najbliższej przyszłości.

Literatura

- Armour Get Dawn Productions, oficjalna strona wytwórni, http://www.agdprod.cjb.net/main_eng.htm (dostęp 15.03.2013).
- Balfor, *Interview to "Loucifer Speaks webzine"*, oficjalna strona zespołu (dostęp 11.06.2010).
- Cinocefal, 2011, *Индоевропейские истоки блэк-металлической манеры пения, „Культурная контрреволюция”*, 13 października, <http://cinocefal.livejournal.com/52685.html> (dostęp 15.03.2013).
- Dub Buk, *Интервью, „Brangolf”*, <http://www.thepaganfront.com/brangolf/interv/dub-buk.html> (dostęp 15.03.2013).
- Interior Wrath, *Интервью*, oficjalna strona zespołu (dostęp 11.06.2010).
- Khors, 2007, *Интервью, „Casus Belli”*, <http://casusbellizine.com/interviews/item/khors-2.html> (dostęp 15.03.2013).
- Lesnoi_Slon, 2009, *CRIVIA AETERNA: Архаика і сучаснаць, „Цепной Слон Кривии”*, 5 marca, <http://lesnoi-slon.livejournal.com/407896.html?thread=2046296> (dostęp 15.03.2013).
- M8l8th, 2008, *Интервью, „Wotanjugend”* (dostęp 11.06.2010).
- M8l8th, *Интервью, „No Mercy”* (dostęp 11.06.2010).
- Munruthel, 1998, *Интервью для журнала „Шабаш”*, oficjalna strona zespołu, <http://www.munruthel.byethost13.com/interviews.php?lang=ru#interview2> (dostęp 15.03.2013).
- Munruthel, 2006, *Интервью журналу „Dark Holocaust”*, oficjalna strona zespołu, <http://www.munruthel.byethost13.com/interviews.php?lang=ru#interview2> (dostęp 15.03.2013).
- Munruthel, 2007, „Задруга” (dostęp 11.06.2010).
- Njard, *Медведь с золотой секирой, „Brangolf”*, <http://www.thepaganfront.com/brangolf/articles/medved.html> (dostęp 15.03.2013).
- Nokturnal Mortum, 2006, *Interview, „Frostkamp”*, <http://frostkamp.wordpress.com/2008/08/05/nokturnal-mortum-interview> (dostęp 15.03.2013).

- Poccolus, 1997, *Интервью*, „Сотсирх Сусии” nr 2.
- Pragnavit, 2008, oficjalna strona zespołu (dostęp 11.06.2010).
- Raven Dark, *Интервью*, „Brangolf”, <http://www.thepaganfront.com/brangolf/interv/ravendark.html> (dostęp 15.03.2013).
- Stellar Winter, 2001, *Interview*, „Dark Blaze”.
- Strangler, 2004, *Язычество – азбука национализма*, „Дело №88” nr 4.
- Thiel M., 2006, *Mitologia Słowian według Aleksandra Gieysztor*, „Słowiańszczyzna, Słowianie, języki słowiańskie”, <http://www.kns.us.edu.pl/artykuly/dawnislowianie/004.html> (dostęp 15.03.2013).
- Ulvhedin_Grom, 2007, *NSBM: Возвращение Стального Ре́йха Black Metal*, „Luciferian Supreme Darkness” 21 listopada, <http://ulvhedin-grom.livejournal.com/36801.html> (dostęp 15.03.2013).
- Wolfsangel, *Wehrwolf*, 2008, “White Traditions Society”, <http://forum.white-society.org/viewtopic.php?id=219> (dostęp 15.03.2013).
- Балушок В., 1993, *Инициации древних славян: попытка реконструкции*, „Этнографическое обозрение” nr 4.
- Бедненко Г., 2002, *Один (Водан, Вотан)*, „Нордика”, <http://pryahi.indeep.ru/nordika/odin.html> (dostęp 15.03.2013).
- Бедненко Г., *Образ Волка у индоевропейцев*, „Mythodrama”, <http://mythodrama.indeep.ru/theory/wolf.html> (dostęp 15.03.2013).
- Белова О., 2001, *Славянский бестиарий*, Москва, Индрик.
- Белослав, 2006, *Валькнут*, “White Traditions Society”, <http://white-society.org/index.php?name=Pages&op=page&pid=102> (dostęp 15.03.2013).
- Бестужев И., *Правый румынский радикализм в XX веке*, „Велесова Слобода”, <http://www.velesova-sloboda.org/rhall/bestuzhev-pravyj-rumynskij-radikalizm-v-xx-veke.html> (dostęp 15.03.2013).
- Бузунов Н., 2011, *И снова бог Яр*, „Проза.ру”, <http://www.proza.ru/2011/10/28/182> (dostęp 15.03.2013).
- Валькырья, oficjalny profil zespołu, <http://vk.com/h8ofvalkiria> (dostęp 15.03.2013).
- Волкотень, *Интервью*, „Barbarian Tears”, http://www.oocities.org/viking_metal/rus/int_volk.htm (dostęp 15.03.2013).
- Волкотень, *Интервью*, „Mirkwood” (dostęp 11.06.2010).
- Волх, Волхов, Волховец, „Язычество славян”, <http://paganism.msk.ru/gods/gods04.htm> (dostęp 15.03.2013).
- Гура А., 1997, *Символика животных в славянской народной традиции*, Москва, Индрик.
- Дзермант А., 2010, *Крыўская ідэя як крыніца творчасці*, „Манархія”, 3 marca, http://www.manarchija.org/krynica_tvorczasci (dostęp 15.03.2013).
- Древо, 2008, oficjalna strona zespołu (dostęp 11.06.2010).
- Камаедзіца, 2008, *Интервью портала Metal.by*, oficjalna strona zespołu (dostęp 11.06.2010).
- Камаедзіца, 2008, *Интервью для издания „Ледостав”*, oficjalna strona zespołu (dostęp 11.06.2010).
- Камаедзіца, 2009, *Интервью для сайта www.hardlinecenter.com*, oficjalna strona zespołu (dostęp 11.06.2010).

- Кошкарлова Ю., 2010, *Концепции образа медведя в русской ментальности*, „Теория и практика общественного развития” nr 2, <http://teoria-practica.ru/-2-2010/culture/koshkarova.pdf> (dostęp 15.03.2013).
- Крода, 2008, *Интервью*, „Atmosfear” nr 4, <http://bmunion.net/2008/12/29/kroda-interview-amosfear-4.html> (dostęp 15.03.2013).
- Лихолесье, *Интервью*, „Assault”, <http://assault-crew.net/cave/interviews/liholesie> (dostęp 15.03.2013).
- Мадлевская Е., 2007, *Русская мифология. Энциклопедия*, Москва, Эксмо.
- Маслов И., 2005, *Вотан и Христос: Метафизика противостояния*, „Арийский удар” nr 5.
- Медведи-оборотни*, „Новый Бестиарий”, <http://www.bestiary.us/medvedi-oborotni> (dostęp 15.03.2013).
- Мелетинский Е., 1990, *Мифологический Словарь*, Москва, Советская Энциклопедия.
- Мойнихан М., Седерлинд Д., 1998, *Князь Хаоса: Кровавый восход норвежского блэка*, <http://lib.rus.ec/b/111144> (dostęp 15.03.2013).
- Навья, 2008, oficjalna strona zespołu, <http://gromovnik-navja.narod.ru/navja/aboutnavja.html> (dostęp 15.03.2013).
- Навья, “Ярь Productions”, http://yar-productions.com/yarshop/products.php?navja_CD&cPath=4&osCsid=e69eb3f37ffb217929f612f611b29a4f (dostęp 15.03.2013).
- Орел*, „Мифология славян”, <http://mifijslavyan.ru/stories4/252.htm> (dostęp 15.03.2013).
- Ответы на часто задаваемые вопросы группе Темнозорь*, oficjalna strona zespołu (dostęp 11.06.2010).
- Рарог*, „Энциклопедия мифологии”, http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_mythology/3662/РАРОГ (dostęp 15.03.2013).
- Речь от Алексея, 2008, „Wotanjugend” (dostęp 11.06.2010).
- Сварга, *Интервью*, „No Mercy” (dostęp 11.06.2010).
- Сварга – славянская мифология*, „Славянские мифы”, http://ikar-slav.ru/article/slavic_mythology/svarga (dostęp 15.03.2013).
- Серрано М., 2007, *Золотая цепь*, Тамбов, Ex Nord Lux.
- Смага, 2008, *Интервью для „Miasma Magazine”*, oficjalna strona zespołu, http://www.smaga.org/art/ml_r_i.htm#mlmmi (dostęp 15.03.2013).
- Сокол, 2010, *Мир после расовой войны*, Северное Братство.
- Соколова Л., 1997, *Соколь въ мѣтѣхѣ*, „Труды Отдела древнерусской литературы”, Т.Л. *Мифы славян о сотворении мира*, „Лицей”, <http://www.licey.net/myth/book2/sotvorenie> (dostęp 15.03.2013).
- Стрелы Перуна, 2007, *Интервью журналу „Самотворец”*, „Задруга”, <http://anachoret.borda.ru/?1-4-0-00000007-000-0-0> (dostęp 15.03.2013).
- Темнозорь, 2004, *Интервью*, „М” nr 3 (31).
- Темнозорь, 2008, oficjalna strona zespołu (dostęp 11.06.2010).
- Тіні забутих предків, *Интервью*, „Carpathian Might”, http://carpathian-might.utm.in.ua/tini_int_ru.htm (dostęp 15.03.2013).
- Фасмер М., 2004, *Этимологический словарь русского языка*, Том II, Москва, АСТ.
- Хвангур, 2003, *Интервью*, „Перун” nr 9.
- Хвангур, 2003, *Интервью*, „Barbarian Tears”, http://www.oocities.org/viking_metal/rus/int_hvangur.htm (dostęp 15.03.2013).

- Шеппинг Д., 1849, *Мифы славянского язычества*, <http://krotov.info/history/10/1/shep-ping.htm> (dostęp 15.03.2013).
- Чур, 2007, *Интервью журналу „Iron Avantgard”*, oficjalna strona zespołu, http://pagan-music.narod.ru/interviews_chur_12_2005.htm (dostęp 15.03.2013).
- Чур, 2007, *Интервью культурному агентству „Арт-Вертеп”*, oficjalna strona zespołu, <http://chur.ho.ua/interviewVertepRus.html> (dostęp 15.03.2013).
- Чур, 2008, *Интервью журналу „Herald Forged in Blood”*, oficjalna strona zespołu, <http://chur.ho.ua/interviewHibUkr.html> (dostęp 15.03.2013).
- Чур, „Дом Сварога”, <http://pagan.ru/slowar/ch/chur1.php> (dostęp 15.03.2013).
- Эвола Ю., 1990, *Языческий империализм*, Москва, Арктогея, <http://www.arctogaia.com/public/evola/evola.htm> (dostęp 15.03.2013).
- Эвола Ю., 2007, *Люди и руины*, Москва: АСТ.
- Этимология слова „Чур”*, oficjalna strona zespołu Чур, <http://chur.ho.ua/etymologyRus.html> (dostęp 15.03.2013).
- Юнг К.-Г., *Вотан*, „Велесова Слобода”, <http://www.velesova-sloboda.org/esot/wotan.html> (dostęp 15.03.2013).
- Яра, 2008, *Волки и оборотни в славянской мифологии*, „Самиздат”, <http://samlib.ru/j/jazychnica/wolkiioborotniwslawjanskojmifologii.shtml> (dostęp 15.03.2013).
- Яровит, 2008, *Интервью проекта ЯРОВИТ для журнала Болотные огни*, oficjalny blog zespołu, 28 maja, <http://www.myspace.com/agdprods/blog/430740447> (dostęp 15.03.2013).
- Яровит, *Интервью*, „NS-WP” (dostęp 11.06.2010).

Słowa kluczowe: archetypy, kapłan, wojownik, pagan metal, muzyka, zwierzęta, pogaństwo, mitologia, Słowiańszczyzna, nacjonalizm

Key words: archetypes, priest, warrior, pagan metal, music, animals, paganism, mythology, Slavic, nationalism

Streszczenie

W przedstawionym artykule badane są rozpowszechnione na wschodniosłowiańskiej scenie muzyki neopogańskiej podstawowe archetypy społeczeństwa indoeuropejskiego, zdefiniowane przez G. Dumézila. W twórczości odpowiednich zespołów pełnią one kluczową rolę, przeżywają odrodzenie i re-definicję, adaptację do czasów współczesnych. Szczegółową uwagę poświęcono archetypom wojownika oraz kapłana, podkreślono ich wzajemny związek i współdziałanie, kreację wizerunku pogańskiego kapłana-wojownika, który walczy z przejawami niszczącej dla układu tradycyjnego współczesności nie tylko w świecie fizycznym, ale także w świecie duchowym. Owe archetypy, biorąc pod uwagę naturocentryczny charakter twórczości neopogańskich zespołów muzycznych, są często manifestowane przez wizerunki poszczególnych zwierząt, kluczowych w kosmosie pradawnych Słowian i ściśle związanych z wojną i magią – wilka, kruka, niedźwiedzia, sokoła, a także niektórych innych. Szczegółowo zbadano ich miejsce w twórczości rosyjskich,

ukraińskich i białoruskich wyznawców „rodzimej wiary”, a mianowicie – w tekstach piosenek, wypowiedziach, elementach wizualnych.

Archetypical priest and warrior in the images of animals in the works of Eastern Slavic neo-pagan musicians

In a given article studied are common for the Eastern Slavic neo-pagan music scene basic archetypes of ancient Indo-European society, defined by G. Dumézil. These archetypes in the works of the described musicians play a key role, are revived and re-defined, adapted for contemporary times. Special attention is given to the archetypes of warrior and priest, emphasized is their interconnection and interaction, creation of an image of pagan warrior priest, fighting the manifestations of pernicious for traditional world modern – and post-modern – values not only in the physical, but also in spiritual realm. These archetypes, taking into account the nature-centric character of works of neo-pagan musicians, are often manifested through the images of special animals, having an important place in the cosmos of ancient Slavs and closely tied to war and magic – wolf, raven, bear, falcon, as well as several other. Detailed study is given to their place in the works of Russian, Ukrainian, and Belarusian followers of “native faith”, namely – in lyrics, interviews, visual elements.